

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 121. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-palladius01val-shoot-idm140153319636208.pdf> (tilgået 18. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

II.

En Sammenligning mellem Ordinansudgaven 1539 og Udkastet vil vise, at dette sidste, overalt hvor dets Text svarer til den latinske Ordinans', er benyttet ordret, ja det kan hænde, *at selv, hvor en Sætning er udeladt i den latinske Ordinans, findes den uændret i Udg. 1539*; med andre Ord, Oversættelsen er for hele den oprindelige Ordinans' Vedkommende ingen selvstændig Oversættelse efter Latinen, men i det væsentlige en Afskrift efter den eksisterende danske Oversættelse. Dog findes der - navnlig i Begyndelsen - enkelte formelle Ændringer: Ord og Udtryk kan være ombyttet med andre af rent sproglige Grunde, men jo længere vi kommer hen i Oversættelsen, des sjældnere bliver "Forbedringerne"¹. Derimod findes ingen ældre Oversættelse af *Tilføjelserne* i den oprindelige Del af Ordinansen og *Tillægsartiklerne* til den; ogsaa *Kongebrevet* foran er her oversat for første Gang.

En Samstilling mellem et Par Citater fra Udkastet og de tilsvarende Steder i Udg. 1539 vil bedst illustrere Forholdet.

I Stykket om Messen (nf. S. 172) findes følgende Passus:

Canicherne/ oc sønderlig de/ hues domkircke icke er nogen sognekircke/ mwe holde paa latine een søndages messe/ om der ere de seg lade berette/ den tiende messe wille wij de skulle platt offuergiffue/ oc saa mwe de forkynde Herrens død.

Dette svarer til Udkastet, Udg. S. 64:

Canickerne och sunderlig thee hues domkiircke icke er nogenn Saagne kiircke, mue holde paa latine een söndags messe. Om there er thee seg lade bereette, Canon schall bliffue there vde Och saa mue the forkyndne Herrens dödt. * 122

Som det vil ses, er Udkastet ordret fulgt paa nær et Par Ændringer: *Canon > den tiende messe og bliffue there vde > platt offuergiffue*; og det er saa meget mærkeligere, at ingen andre Ændringer er foretaget, som den danske Oversættelse kun daarligt gengiver den latinske Text. Saaledes svarer Oversættelsens *hues domkircke icke er nogen sognekircke* til det latinske: *qui parochiam annexam non habent*.

Et følgende Stykke lyder i Udkastet, Udg. S. 64:

Silden skall hanndt forfyllgie messen ephther thenndt wedtagne seedt, Szaa daag at hun icke bliffuer besmittet met noget ordt som Huder om offer eller gerning.

Hertil svarer i Udg. 1539 (nf. S. 172):

Siden skal han forfylle messen effter den wedtagne sed/ saa dog/ at hun icke bliffuer besmittet mz noget ord/ som lyder om offer eller gierning/ som vdi pawens kircke er skied med misdyrckelse oc bespottelse.

Atter ser vi fuldstændig ordret Benyttelse af Udkastet, men med Tilføjelse af den sidste Sætning efter den endelige latinske Ordinans, hvor den lyder:
more papisticæ superstitionis et blasphemiae.

Omvendt kan en Sætning være udeladt, fordi den er slettet i den endelige Redaktion. Udg. 1539 har saaledes (nf. S. 173, L. 7):

... vden tiidsens nødtørtighed effter syn leylighed esker end een. Oc folket skal aldt swore Amen.

Dette gengiver det latinske:
nisi temporis necessitas pro sui conditione deposcat et alteram. Populus autem respondeat Amen.

Men Udkastet har, Udg. S. 64:

vdenn tiidszens nodttorttighedt effther sin leylighedt esker endt een, Tha schall daag alldt tiidt thendt gaa fore, met huilckenn wii bede thet onddelige. Och faalcket schall allt suare Amen.

Som Exempler paa, at Udg. 1539 har *bevaret* Oversættelsen i Udkastet, selv hvor denne var *ændret* i den endelige latinske Ordinans, skal anføres følgende:

123

Udkastet S. 71: *Paa thee andre höygtiider... schall ther predickes om dagenn alldene, och ingthet om affhenenn tiillfornn vdenn mandt wiill* = Udg. 1539, nf. S.181: *Paa de andre høgtiider... skal der predickes om dagen allene/ oc intet om afftene tilforn/ uden mand wil*. Men den sidste Sætning findes aldeles ikke i

Latinen, der kun har: *In aliis festis... tantum in die prædicetur.*

Udkastet S. 104: *wi wille icke nu sighe kiircke röuffre och hindt Symen thraalldt kaarlls staaalldtbrödre, som met gunst och gaffue indtföre seg saa for eigenn wiilldz skyldt = Udg. 1539, nf. S. 210 L. 28: wij wille icke nu sighe kirckeröbere/ oc hyn Symen trokarls stolbrödre/ som med gunst oc gaffue indføre seg saa for egen wildz skyld, men Latinen har kun: *ne dicam quod sacrilegi simoniaci sint.**

Nogen fuldstændig tro Gengivelse af den latinske Ordinans er Udg. 1539 altsaa ikke, dertil har Afhængigheden af Udkastets Oversættelse været for stærk. Men som vi har set, findes dog Afvigelser, selv hvor den reviderede latinske Text ikke fordrede det. At følge disse Ændringer har en ikke ringe sproghistorisk Interesse, men vilde her føre for vidt. Kun et Par Exempler skal nævnes:

Udkastet har S. 57; *skick vdi kiircken*, dette er rettet til *kirckeskick* (nf. S. 166). Udkastet har S. 58: *at huer maa forstaa huadt throen er, och huadt hun göer*, men Udg. 1539, nf. S. 167: *at huer maa forstaa huad troen er/ oc huad hun udretter*. Udkastet har S. 59: *At predickerne ey... forföre thennom saa fra Euangelio*, men Udg. 1539, nf. S. 168: *at predickerne ey <... kiyse dennem saa fraa Euangelio*. Udkastet S.80:... *Och wiide daag möget met store ordt at blabre om Euangelio*, men Udg. 1539, nf. S. 188: *oc beröme seg dog megett med store ord aff Euangelio*.

Forholdet til Udkastet er altsaa dette: Ordinansudgaven 1539 har helt igennem benyttet Udkastets Oversættelse, hvor denne svarede til den endelige latinske Ordinans; kun hist og her er formelle Ændringer af ren sproglig Natur 124 foretaget. Af Tilføjelserne i den oprindelige Ordinans og af Tillægsartiklerne og Kongebrevet er Oversættelserne derimod nye.